

تقابل سنت و مدرنیته در قلب اروپا

روایت فرهنگ عامه از طریق فوتبال سوئیس

فرخ حساسی/ سوئیس، سرزمین کوه‌های آلپ، شکلات‌های رنگارنگ و سیاست بی طرفی، در نگاه اول شاید چندان با فوتبال گره نخورده باشد اما این کشور که در همسایگی آلمان، فرانسه، ایتالیا و اتریش قرار گرفته نه تنها یکی از قدیمی‌ترین فدراسیون‌های فوتبال جهان را در خود جای داده، بلکه فوتبال در این دیار به آینده‌ای تمام‌نما برای بازتاب فرهنگ، تاریخ و تحولات اجتماعی این کشور چندزبانه تبدیل شده است. از میادین روستایی گرفته تا ورزشگاه‌های مدرن، فوتبال در سوئیس روایتگر داستان‌هایی از مهاجرت، برابری جنسیتی و میراثی‌های جهانی

است. این مطلب سفری است به قلب فوتبال این سرزمین و کشف پیوندهای ناگسسته آن با هویت عامه مردم سوئیس.

از ورود انگلیسی‌ها تا نقره‌دار المپیک
فوتبال در اواسط قرن نوزدهم و توسط دانشجویان و بازرگانان انگلیسی به سوئیس وارد شد. اولین باشگاه فوتبال ثبت‌شده در خارج از انگلستان، باشگاه لوزان بود که در سال ۱۸۶۰ تأسیس شد. این نفوذ فرهنگی تا بدانجا پیش رفت که حتی نام فدراسیون فوتبال این کشور (SFV/ASF) که در سال ۱۸۹۵ بنیان نهاده

شد، به زبان انگلیسی انتخاب شد. برخلاف آلمان و فرانسه که مدتها با این ورزش بیگانه بودند، سوئیس به دلیل ارتباطات تجاری و صنعتی گسترده، به یکی از نخستین پایگاه‌های فوتبال قاره اروپا تبدیل شد و در سال ۱۹۰۴ جزو بنیانگذاران فیفا بود.

اوج اولیه فوتبال سوئیس در عرصه بین‌المللی به المپیک ۱۹۱۴ پاریس بازمی‌گردد. جایی که تیم ملی این کشور با غلبه بر حریفانی قدرتمند، به فینال راه یافت و مدال نقره را کسب کرد. هرچند که در آن دیدار مقابل اروگوئه شکست خوردند، اما این موفقیت، جرقه‌ای

برای محبوبیت گسترده این ورزش در میان توده‌های مردم شد.

فوتبال به مثابه نماد وحدت و یکپارچگی فرهنگی

یکی از جذاب‌ترین وجوه فوتبال در سوئیس، نقش آن به عنوان موتور محرک یکپارچگی اجتماعی است. در کشوری که بیش از یک‌چهارم جمعیت آن را مهاجران یا فرزندان مهاجران تشکیل می‌دهند، زمین فوتبال به عرصه‌ای برای نمایش همبستگی تبدیل شده است. نسل طلایی اخیر فوتبال سوئیس به خوبی این تنوع فرهنگی را به تصویر کشیده است. ستارگانی چون گرانیث ژاکا و ژردان شکیری (با ریشه‌های کوزووار)، بریل امبولو (متولد کامرون) و جردان لوتومبا (با ریشه کنگویی)، تنها بخشی از این پازل چندفرهنگی هستند. جالب است بدانید که نخستین بازیکن با اصلیت ترکی تبار، کوبیلائی تورکلیماز، در سال ۱۹۸۸ به تیم ملی دعوت شد؛ در حالی که کشور همسایه آلمان نزدیک به یک دهه بعد چنین اقدامی را انجام داد. این رویکرد باز، فوتبال سوئیس را به نمادی از مدل موفق «یکپارچگی از طریق ورزش» تبدیل کرده است.

رویارویی دوگانه؛ بوکولیک در برابر جهانی فرهنگ فوتبال سوئیس

رویارویی دوگانه؛ بوکولیک در برابر جهانی فرهنگ فوتبال سوئیس دارای یک دوگانگی جذاب است. از یک سو، فوتبال در این کشور عمیقاً محلی و «بوکولیک» (چوایی یا روستایی) باقی مانده است. هواداران حاضرند زیر باران سیل‌آسا در زمین‌های بدون سکو در حومه شهرها، تیم محبوبشان را تشویق کنند. این عشق بی‌آلایش به فوتبال، ریشه در سنت‌های باشگاهی دارد که برخی از آنها مانند گراس هابز زوریخ یا یانگ بویز برن، نام‌هایی انگلیسی دارند که یادگار دوران شکل‌گیری این ورزش است.

از سوی دیگر، سوئیس میزبان رویدادهای بزرگی چون جام جهانی ۱۹۵۴، یورو ۲۰۰۸ (مشترک با اتریش) و یورو ۲۰۲۵ زنان بوده است. این رویدادها باعث ساخت استادیوم‌های مدرن و به رخ کشیدن توانمندی‌های لجستیکی این کشور کوچک شده است. جایی که تیم کوچک

محسوب می‌شود، نه یک فضا. و این دقیقاً همان چیزی است که تیم ملی را از قهرمانی دور نگه داشته است. و برای اثباتش تنها کافی است به پالتی‌ها در بازی تیم ملی سوئیس نگاه کنید؛ بدون کف زدن، بدون مکت، بدون پنهان کردن چشم‌ها. بازیکن می‌رود، توپ را می‌زند، برمی‌گردد. انکار فرمی را پر کرده باشد. در پنتالتی حذفی برابر فرانسه در یورو ۲۰۲۱، سوئیس پنج پنتالتی زد و پنج تا را گل کرد اما در جشنشان هم از شادی خودداری کردند. فقط در آغوش هم ماندند، مثل کارمندی که اضافه کار گرفته‌اند.

پس «قدرت» سوئیس در چیست؟
در یک کلام فقدان ترس. نه شجاعت بلکه تنها فقدان ترس. فرق است. شجاعت یعنی ترس را زیر پا گذاشتن اما فقدان ترس یعنی اصلاً نمی‌دانی ترس چیست. سوئیس ۲۰۰ سال است که جنگ ندیده. پولش در امن‌ترین بانک‌ها خوابیده. کوه‌هایش از هر ته‌اجمی محافظت می‌کنند. این کشور، هراس را فراموش کرده. و فوتبالش هم همین‌طور شکل گرفته. وقتی سوئیس به مصاف آلمان، فرانسه یا اسپانیا می‌رود، تپش قلبش بالا نمی‌رود چون اصلاً قلبی در کار نیست. فقط یک سیستم گردش خون مکانیکی. بازیکنان حریف را تماشا می‌کنند مثل یک حسابرس که ترانزاکه را ورق می‌زند. «این بازیکن خطرناک است؟ خوب، پاس به او ندهید.» نه ترس، نه احترام. فقط محاسبه.

آینه تمام‌نمای مدرنیته
شاید از همین رو است که فوتبالدوستان واقعی، سوئیس را دوست ندارند چون فوتبال قرار بود فرار از ملال باشد. قرار بود آتش، خشم، اشک، و در آغوش کشیدن تصادفی با فوتبال شکل بگیرد اما سوئیس همه اینها را از فوتبال گرفته، و به جایش، یک گزارش سه‌صفحه‌ای از «نقاط قوت و ضعف» داده است.

سوئیس را تحسین می‌کنیم، اما دوستش نداریم. مثل یک ربات جراح که آپاندیس ما را درمی‌آورد. کارش درست است، اما هیچ‌کس برایش گریه نمی‌کند. تیم ملی سوئیس، تنها تیمی است که حتی اگر قهرمان جهان هم بشود، فردای آن روز در این کشور و در اخبار ورزشی، خبرش در صفحه هفت و در میان آگهی‌های بیمه عمر گم می‌شود.

این شاید بزرگترین دستاوردش باشد، کشف مدلی از موفقیت که هیچ‌کس به آن حسادت نمی‌کند. مدلی که در آن، نه شور برنده‌ای، نه غم بازنده‌ای، فقط یک گزارش کار سالانه خوب وجود دارد. سوئیس به جهان یاد داده که می‌شود بدون درام زندگی کرد. فقط باید قبول کرد که زندگی، خودش بزرگترین درام را از تو گرفته است.

سوئیس

Group B

سیزدهمین حضور در جام جهانی

سرورینی: مورات یاکین (سوئیس)

کاپیتان: گرانیث ژاکا

بهترین عملکرد: صعود به یک چهارم نهایی (۱۹۳۴، ۱۹۳۸ و ۱۹۵۴)

رتبه در رده‌بندی فیفا: ۱۹

ستارگان: مانوئل اکانجی (ایتالیا)، گرانیث ژاکا (ساندرلند) و دن اندویه (ناتینگهام فارست)

برنامه بازی‌ها:
شنبه ۲۳ خرداد: قطر - سوئیس ۲۲:۳۰
پنجشنبه ۲۸ خرداد: سوئیس - بوسنی ۲۲:۳۰
چهارشنبه ۳ تیر: سوئیس - کانادا ۲۲:۳۰

پای ثابت همواره متوسط

در دوره‌های اخیر جام جهانی تیم ملی سوئیس همواره یکی از نمایندگان اصلی قاره اروپا بوده و هیچ‌گاه در مراحل مقدماتی حتی با وجود اینکه از مدعیان قاره محسوب نمی‌شود، شانس حضور در جام را از دست نداده است. تیمی که در سال‌های اخیر عملکرد نسبتاً مطلوبی در مسابقات جام ملت‌های اروپا داشته و در یورو ۲۰۲۰ و یورو ۲۰۲۴ توانست راهی مرحله یک چهارم نهایی مسابقات شود، پس از شکست تلخ شش بر یک مقابل پرتغال در یک هشتم نهایی جام جهانی ۲۰۲۲، در یک گروه نسبتاً مناسب برای عملکردی بهتر در جام جهانی ۲۰۲۴ قرار گرفته و از حیث رده‌بندی فیفا، بهترین تیم گروه خود محسوب می‌شود. گروهی که می‌توانست با صعود ایتالیا از طریق پلی‌آف، جذاب‌تر از اینها باشد اما بوسنی با شکست دادن آتروری، گروهی از جام ۲۳ را رقم زد که شاید هواداران چندان به آن اقبالی نداشته باشند؛ با این حال سوئیس امید بسیار زیادی در صدرنشینی در این گروه دارد.

نحوه صعود چگونه بود؟

سوئیس از طریق یکی از ساده‌ترین گروه‌های مرحله مقدماتی در قاره اروپا موفق به صعود به جام جهانی ۲۰۲۴ شد؛ گروهی چهار تیمی با حضور اسلوانی، کوزوو و سوئد که از همان ابتدا مشخص بود سوئیس کار چندان سختی برای عبور از این گروه و صعود به جام جهانی ندارد.

سوئیس در ۶ بازی مرحله مقدماتی، ۴ برد و ۲ تساوی کسب کرد و بدون باخت، با آمار فوق‌العاده ۱۴ گل زده و ۲ گل خورده راهی جام جهانی ۲۰۲۴ شد. پیروزی چهار بر یک مقابل سوئد در یک بازی قاطع، صعود سوئیس را قطعی کرد و آخرین بازی مقابل کوزوو، یک تساوی تشریفاتی بود تا مورات یاکین یک صعود قاطع و راحت را به جام جهانی رقم بزند.

مهمان همیشگی جام جهانی

این روزها دیدن سوئیس در جام جهانی تبدیل به یک عادت شده اما در سال ۱۹۹۴ و میزبانی قبلی آمریکا از جام جهانی از این خبرها نبود. در سال ۱۹۹۴، سوئیس برای نخستین بار پس از ۲۸ سال جواز حضور در جام جهانی را کسب کرده بود اما اکنون آنها ششمین حضور متوالی خود در مسابقات از سال ۲۰۰۶ به این سمت را تجربه می‌کنند.

آلمان، انگلیس، فرانسه، اسپانیا و پرتغال یعنی مدعیان همیشگی قاره اروپا تنها تیم‌های اروپایی با این میزان از ثبات در صعود به جام جهانی هستند که سه تیم از آنها، در همین شش دوره موفق به فتح جام نیز شده‌اند. با این حال هواداران سوئیس این بار دیگر نمی‌خواهند که ماجراجویی در جام خیلی زود به اتمام برسد؛ سوئیس در سه دوره اخیر جام جهانی، توانسته از مرحله گروهی عبور کند اما در هر سه دوره نخستین بازی مرحله حذفی را با شکست پشت‌سر گذاشته است؛ ۲۰۱۴ مقابل آرژانتین، ۲۰۱۸ مقابل سوئد و ۲۰۲۲ مقابل پرتغال.

مدل بازی سوئیس چگونه است؟

مورات یاکین از سرمربیانی است که یک ایده و سبک بازی محوری ندارد و بر اساس شرایط با تطبیق پذیری جلو می‌رود. موفقیت نسبی در یورو ۲۰۲۴ با سیستم نسبتاً تدافعی ۳-۴-۳ کسب شد اما در مرحله مقدماتی و مقابل رقبای نه‌چندان قدرتمند، آرایش بازی سوئیس در زمین به سیستم ۳-۲-۳ تغییر کرد. بریل امبولو، دن اندویه و روبن واراگاس مهاجم سنوا سه نفر جلو در خط حمله را تشکیل می‌دادند و همچنان در سمت چپ خط دفاعی می‌توان ریکاردو رودریگز ۳۳ ساله که سال‌هاست در تیم ملی سوئیس بازی می‌کند را دید؛ هر چند در این جام و پس از خداحافظی از بازی‌های ملی، خبری از میان زومر دروازه‌بان اینتر نخواهد بود.

این بار خبری از شکیری نیست

در دوره‌های اخیر یورو و جام جهانی ستاره اصلی تیم ملی سوئیس کسی نبوده جز ژردان شکیری، وینگر سابق بایرن مونیخ و لیورپول که با فیزیک منحصر به فرد خود معمولاً در حساس‌ترین لحظات، به کمک تیم ملی کشورش می‌آید؛ از جمله درخشش در جام جهانی ۲۰۱۴ مقابل هندوراس و شادی گل جنجالی مقابل صربستان در جام ۲۰۱۸. او پس از یورو ۲۰۲۴ از بازی‌های ملی خداحافظی کرد اما در ۳۴ سالگی عملکردی فوق‌العاده در ترکیب تیم بازل سوئیس داشته است. وقتی در ماه نوامبر از مورات یاکین درباره بازگشت شکیری سؤال شد، او از آمار او در بازی تمجید کرد و گفت کادرفنی درها را به روی او نبسته است. با این حال بعید به نظر می‌رسد که در فاصله زمانی کوتاه تا برگزاری جام جهانی ۲۰۲۴، شاهد بازگشت این ستاره گلزن به ترکیب تیم ملی سوئیس باشیم.

سرورت ژتو، روزی در زمین روستایی مشغول بازی است و مدتی بعد در برابر غول‌هایی مثل چلسی در ورزشگاه معروف استمفوردبریج قد علم می‌کند. این «تقابل دوگانه» در واقع بازتابی از فرهنگ عامه سوئیس است؛ جایی که مدرنیته و فناوری در عین احترام به طبیعت و ریشه‌های بومی، در کنار هم معنا می‌یابند.

زنان و فوتبال؛ از منوعیت تا طلسم‌شکنی در یورو ۲۰۲۵

شاید تلخ‌ترین بخش تاریخ فوتبال سوئیس، نحوه برخورد با فوتبال زنان باشد. اگرچه زنان در این کشور از سال ۱۹۷۱ حق رأی پیدا کردند، اما فوتبال زنان برای دهه‌ها به عنوان پدیده‌ای «غیرزنانه» و «مضر از نظر پزشکی» طرد می‌شد. این رشته تا سال ۱۹۹۳ به طور کامل توسط فدراسیون به رسمیت شناخته شد. با این حال، تحولات سریع بوده است. کسب میزبانی مسابقات قهرمانی زنان اروپا در سال ۲۰۲۵ (یورو ۲۰۲۵) نقطه عطفی تاریخی محسوب می‌شود. برای اولین بار، تیم ملی زنان سوئیس در ورزشگاه سنت یاکوب در بازل مقابل نروژ در برابر بیش از ۳۰ هزار تماشاگر به میدان خواهد رفت. این رویداد که توسط تیمی تماماً زنانه از زنان فوتبالدوست سازماندهی شده، نه تنها برای ارتقای جایگاه فوتبال زنان، بلکه به عنوان ابزاری برای «تغییر فرهنگی» در نگاه جامعه به زنان در عرصه عمومی تلقی می‌شود.

چالش‌ها و آینده پیش رو

با وجود این پیشرفت‌ها، فوتبال سوئیس با چالش‌هایی دست و پنجه نرم می‌کند. یکی از مهم‌ترین آنها، فاصله طبقاتی و جنسیتی است. بر اساس تحقیقات، درآمد و بودجه تیم‌های مردان چندین برابر تیم‌های زنان است و بسیاری از بازیکنان زن برای تأمین معاش مجبور به کار در کنار فوتبال هستند. با این حال، برگزاری تورنمنت‌های بین‌المللی و افزایش توجه رسانه‌ها، نویدبخش روزهای روشن‌تری است. همچنین حضور بازیکنان با پیشینه مهاجرتی، همچنان یک الگوی موفق برای مبارزه با نژادپرستی و تبعیض در ورزش و جامعه است.

ژاکا، رهبر اصلی میانه میدان

سوئیس همواره تیمی با بازیکنان مختلف در لیگ‌های معتبر اروپا به ویژه بوندس‌لیگا بوده و در این نسل نیز اکثر بازیکنان، در لیگ‌های معتبر بازی می‌کنند اما ستارگان حاضر در باشگاه‌های مدعی فوتبال جهان چندان زیاد نیستند. همچنان باید کاپیتان تیم، بازیکن سابق آرسنال و لوکوزن و هافبک فعلی ساندرلند یعنی گرانیث ژاکا را به عنوان ستاره اصلی سوئیس معرفی کرد.

بازیکنی که به عنوان یک رهبر در خط میانی سوئیس، چه از لحاظ کیفیت فنی و چه به لحاظ قدرت رهبری، مهم‌ترین بازیکن سوئیس محسوب می‌شود و احتمالاً در ۳۳ سالگی آخرین جام جهانی خود را تجربه کند. البته در این نسل از بازیکنان جوانی چون دن اندویه ستاره ناتینگهام فارست می‌توان انتظار درخشش در جام جهانی را داشت.

مرد شیک‌پوش علیه انتقادات

پیش از یورو ۲۰۲۴ و به دلیل نتایج نسبتاً ضعیف، بسیاری از کارشناسان و هواداران در سوئیس خواهان برکناری مورات یاکین بازیکن سابق تیم ملی کشور از هدایت سوئیس بودند اما عملکرد نسبتاً مطلوب در یورو ۲۰۲۴ با چاشنی حذف کردن ایتالیا در مرحله یک‌هشتم و شکست برابر انگلیس در ضربات پنالتی مرحله یک چهارم نهایی، او را روی نیمکت تیم ملی نگه داشت.

یاکین که در رسانه‌های زرد ورزشی جهان به عنوان یکی از نمادهای شیک‌پوشی و جذابیت در بین سرمربیان ملی فوتبال در جهان معرفی شده، عملکرد مطلوبی در لیگ ملت‌های اروپا نداشت اما با صعود بدون شکست در سال ۲۰۲۵ به جام جهانی، توانسته سوئیس را پیش از جام ۲۳ به یک ثبات مناسب برساند و حالا، خبری از انتقاداتی که پیش از یورو ۲۰۲۴ مطرح می‌شد، نیست.

